

společenstvu, kteréž není vázáno osobou dřívějšího držitele neb jeho příbuzných. Cena tržová za statek rentový platí se ve formě pevné, výkupné renty peněžné, kterou držitel statku každoročně odváděti musí. Renta tato skládá se ze zúrokování kapitálu rentovního, umořování jeho a z položky na uhrazení nákladů správních, a platiti se musí beze vší srážky ve lhůtách čtvrtletních napřed jdoucích prostřednictvím okresního společenstva zemskému společenstvu.

IV. Připomenouti dlužno, že rakouský sjezd agrárníků (r. 1895) velikou většinou pro obě osnovy se vyslovil, prohlásiv organisaci statků a hospodářství zřízením společenstev z povolání z důvodů sociálních, hospodářských, finančních, ekonomických a politických za nutnost, jakož i to, že zásada, hospodářská okresní a zemská společenstva z povolání zřizovati a přistoupení k nim se strany držitelů hospodářských nemovitostí obligatorním učiniti, zachována a zákonem říšským vyslovena býti má a že stávající hospodářské organizace, pokud možno respektovány, a zásada národního rozčlenění zemědělských orgánů v těch zemích, ve kterých již dle zákona trvají, do nového zákonodárství pojata býti má. Dále bylo projevováno přání, by zákonem umožněno bylo též místní společenstva zřizovati a přenecháno zemskému zákonodárství, by rozhodlo, zda v dotyčné zemi sluší založiti společenstva taková a rovněž budiž mu vyhrazeno rozhodování ve příčině provedení ustanovení v rámci zákona říšského. Podobně souhlasil sjezd agrárníků se statky rentovými a prohlásil, že zřízení statků rentových předpokládalo by podstatnou změnu ustanovení práva civilního v ten smysl, že statek rentový dluhy stížen býti nesmí, a dále, že zřízení statků rentových jest se domáhati za účelem vnitřní kolonisace a rozmnožení středního stavu rolnického a že, jelikož zadlužení statků selských každoročně vzrůstá, počet dražeb stále stoupá a existence zemědělců stále se horší, nutným se býti jeví, aby stát nebo jednotlivé země věnovaly otázce konverse zápůjček hypotekárních, jež vtělovány bývají za podmínek hospodářským potřebám neodpovídajících, pokud možná, za spolupůsobení zemědělných společenstev z povolání, jež zřízeny býti mají, svou největší péčí.

Společenstva živnostenská.

I. Historický přehled.

Společenstva živnostenská jsou původu německého a nemají ničeho společného s římskými »collegia«, byť i Římané, zejména v pozdější době, kdy počali se řemeslem zabývati též občané svobodní, spojili jisté třídy řemeslníků v »collegia«. Tato měla však pouze ráz politický a náboženský a nevztahovala se na vyučení se a provozování živnosti. Vlastní cechy jsou původu germánského a souvisejí s rozvojem měst. Obyvatelé venkova opatrovali stále rostoucí potřeby své jen vždy ve městech a byli tím nuceni vejíti ve spojení s městy. Živnostníkům bylo však dokonce zakazováno provozovati živnosti na venkově, čímž dostalo se městským řemeslníkům jistých výhod, takže po dlouhou dobu bylo provozování řemesel přirozeným, výhradním právem měst. Nutnost zabezpečiti se proti přehmatům patricijských rodin ve městech vládnoucích, zavdala příčinu ku spolčování řemeslníků (»pořádkům, cechům«). Toto mělo tudíž původně směr spíše politický a sice demokratický a neslučovalo toliko občany, již provozovali tutéž živnost neb vůbec určitou živnost, nýbrž mělo místo všude tam, kde občané města musili se vůbec spojití v cech bez ohledu

na řemeslo, najmě ke konání společných služeb válečných, dále k ochraně proti přehmatům šlechty. Nejstarší živnostenské cechy tvořili rybáři Wormští (1106), obuvníci Würzburští (1128), obuvníci Magdeburští (1158). Cechy se stále a stále rozšiřovaly a domohly se značného vlivu na záležitosti městské; od 14. století dosáhly po tuhých často bojích též účastenství v městské vládě, zejména ve městech říšských. Ježto se však cechy dopouštěly později četných výstředností a přehmatů, byly zrušeny říšskými sněmy v Goslaru (za Bedřicha II. 1219), dále Wormsu (1231 a 1233) a v Raveně (1232); přes to byly v tutéž dobu uděleny jednotlivým městům (na př. městům marky braniborské) listy cechovní a po celá století střídala se rozhodnutí pro cechy a proti cechům až zase v polovici 14. století dosáhly cechy veliké vážnosti. 14. století bylo vůbec dobou rozkvětu německého cechovníctví. Ráz starších cechů byl výhradně hospodářským. Řemeslníci spojovali se za příčinou zachování svých zájmů výdělkových, ač vedle toho sledovali též i jiné cíle; též vzájemné styky cechy pěstovaly. I v Rakousku dopouštěly se cechy zlořádů, pročež vydal Karel VI. řemeslnické generální listy předkem pro země dědičné a později též pro ostatní země korunní, chtěje zabrániti četným zlořádům cechovním; zejména byly zakázány cechy pokoutní, tedy cechy, jež nebyly schváleny. R. 1739 byly vydány generální články cechovní pro Čechy a země k nim náležející, dle nichž lze zřizovati cechy jen ve větších místech; mimo to upravovaly články ty dobu učení, povinnost k cestování, sprostředkování práce, dosažení práva mistrovského a j. v. Marie Terezie se snažila ještě více potlačiti cechy, obmeziti jich práva a oprávnění; právo mistrovské udělovaly úřady státní, od uzavřenosti cechů bylo upuštěno a sice četnými osvobozeními a ochrannými dekréty, jimiž zejména se napomáhalo továrnictví; továrnám bylo dovoleno, byť i šlo o výrobky živností cechovních, potřebné pomocníky držeti a právo mistrovské udíletí, tudíž tovaryše osvoboditi; posléz byla prohlášena všechna umění za necechovní; r. 1765 bylo již více necechovních živností.

Vznik zcela nových druhů živností, jež nebyly cechovními, mělo v zápleť rozvoje továrnictví a styk řemeslníků s obchodníky a továrníky a v praxi mnohá zmírnění přísného nucení cechovního. Dělná práce stále vzrůstající vedla k založení nových svazků a od 16. století zaniká cechovníctví se všemi svými staršími zvláštnostmi; k tomu přistupuje ještě, že vlády nepřály autonomii cechů a státy snažily se uchovati své právo zákonodárství oproti cechům a hleděly obmeziti cechy v jich právech. V době nové pronikala však čím dále tím více zásada svobody živnostenské a jest v povaze věci a v celém směru doby, že volná soutěž musila konečně zvítěziti, takže staré cechovníctví porážky doznalo, ježto musilo býti vyhověno stoupajícím požadavkům svobodného obchodu živnostenského. Rak. řád živn. z r. 1859 přijal rovněž ústav společenstev a zařadil k nim tovární živnosti; pomocní dělníci jsou příslušníky společenstev, nemají však žádného vlivu na vedení záležitostí. Společenstva měla jen nepatrný vliv na otázku mzdy; mnohem větší obor působnosti přikázal společenstvům živ. ř. z r. 1883, jehož hlavním cílem jest podporovati řemeslníky v jich boji s velkoprumyslníky.

II. Pojem.

Význam pojmu »cech« je sporným; někteří jsou toho názoru, že cech značí tolik co schůzka, jiní, že značí tolik co řád, zákoa. Pořádek

(Innung) je totožným se spojením (jednotou, Einigung); cech vztahoval se dle pozdějšího vývoje tohoto ústavu jen na řemeslníky, kdežto označení »pořádek« bylo všeobecnějším a vztahovalo se i na kupce; gildami rozuměla se bratrstva, jež měla jistá práva a povinnosti a odbývala v určitou dobu slavnostní pitky; nejznámějšími jsou gildy starofranské, jež byly v 8. a 9. století zákonodárstvím světským i církevním zakazovány, ježto se dopouštěly následkem častějších pitek z dob pohanských pocházejících hrubých výstředností. Později objevily se opět gildy, jež měly za účel vzájemné podporování svých členů v čas nouze, odbývání mší zádušních, účastenství při pohřbech a pod.; členové náleželi všem stavům a povoláním. Dle rak. živ. ř. (VII. hlava §§ 106—130) jsou živnostenská společenstva korporativními svazky (spolky), jež zahrnují všechny osoby, jež provozují v téže (nebo též sousední) obci stejné nebo příbuzné živnosti, se všemi pomocníky, snažíce se pěstovati společného ducha, zachovati a zvýšiti čest stavovskou a zvelebiti zájmy živnostenské. Výjimečně může společenstvo zahrnovati též živnostníky a pomocníky různorodých živností. O tom, jakož i o zjištění teritoriálního obvodu společenstva rozhoduje úřad živnostenský volně, takže je vyloučena stížnost k správnímu dvoru soudnímu (rozh. spr. s. ze dne 13. října 1884 č. 2129).

R. 1891 čítalo se v Rakousku 722 společenstev pro jednotlivé živnosti, 2252 společenstev pro příbuzné živnosti; 2139 kolektivních (teritoriálních) společenstev. Společenstva značně se vyvinula od zavedení novely živn., byť i daleko ještě nebylo dosaženo cílů zákonem zamýšlených, jak dokazují stížnosti kruhů živnostenských; důvod toho hledati sluší spíše v poměrech hospodářských, sociálních a politických, než v organisaci a působnosti společenstev. Členy společenstva jsou majitelé živností; pomocní pracovníci jsou příslušníky těchto společenstev. Rozdíl je ten, že pouze členům přísluší aktivní i pasivní právo volební ve společenstvu a pouze z nich sestává valná hromada, kdežto pomocníci jsou v ní zastoupeni jen několika zástupci, jimž přísluší hlas pouze poradní. Společenstva, jež dříve, totiž dle živ. řádu z r. 1859 byla jen fakultativní, jsou dnes dle novely živn. z r. 1883 obligatorní. Majitelé stejných nebo příbuzných živností musí býti spojeni ve společenstva, pokud to poměry místní připouštějí a každý živnostník stává se již nastoupením živnosti členem příslušného společenstva. Spojení živnostníků různých okresů politických zákon sice nevyklučuje, avšak státi se tak má jen, vyžaduje-li to praktická potřeba (rozh. min. ze dne 4. listopadu 1883 č. 39.476). Kdo provozuje více různých živností, je členem více společenstev. Je-li živnost pronajata nebo náměstkem vykonávána, zůstává sice ten, kdo živnost ohlásil nebo na jehož jméno zní koncesse, členem společenstva, práva a povinnosti vykonává však pachtýř nebo náměstek, ke společenstvu nepřístupující; tak zejména vykonává právo volební, platí přírážky společenstevní (vým. min. ze dne 19. července 1885 č. 20.228). Majitelé továrních podniků živnostenských nejsou povinni býti členy společenstva.

III. Organisace a obor působnosti.

Každé společenstvo má své stanovy, jež schváliti musí politický úřad zemský a jichž předpisy musí odpovídati zásadám vytčeným v zákoně o společenstvech. Protivou ku starému cechovníctví nesmí býti ústavou společenstev nikdo více obmezen v nastoupení nebo provozování živnosti,

než pokud to stanoví zákon. Tak nesmí dle rozh. spr. s. (ze dne 13. května 1885 č. 1028) býti stanovami zakázáno zaměstnávání dělníků mimo dílnu.

1. Podporování společných zájmů živnostenských členů a příslušníků společenstva děje se (dle podnětu, který dal v Německu pro cechy Schulze-Delitsch, chtěje dopřáti malovýrobě výhod velkokapitálu) zřízováním záložen, skladů surovin, tržnic, zaváděním společných strojů a jinakých method výrobních. K takovým podnikům živnostenským (výdělková a hospodářská společenstva) nelze však z pravidla nikoho nutiti, ježto by to bylo vsáháním do práv soukromých.

2. Zvláštní závazky společenstva jsou: péče o zachování uspořádaných poměrů mezi majiteli živností a jich pomocníky, o sprostředkování práce (ke kterémužto účelu budtež záznamy vedeny a vyloženy), péče o učně předpisy úradně schválenými o výcviku učňů, době učební při živnostech neřemeslných, o zkouškách učňů, vysvědčcích a pod.; dále utvoření rozhodčího výboru pro spory členů společenstva mezi sebou a těchto s jich pomocníky, založení a podporování živnostenských ústavů odborných, péče o onemocnělé pomocníky zakládáním pokladen nemocenských neb přistoupením k pokladnám již zřízeným, péče o onemocnělé učně, roční zprávy za účelem statistiky živnostenské, podávání vysvětlení úradům a obchodním a živnostenským komorám, jakož i dovolávání se těchto, by podporovaly účely společenstva.

3. Společenstva téhož okresu mohou se spojit k lepšímu hájení svých zájmů ve svazky.

4. Prostředky peněžné potřebné k dosažení účelů společenstva, kryjí se — vyjmouc příspěvky pro pokladnu nemocenskou — úroky ze jmění a, pokud tyto nestačí, přírážkami na členy společenstva a lze je vybíratí řízením správním. Úrad živnostenský nemůže povolití přírážky společenstevní, nýbrž může pouze schváliti přírážky, na kterých se usneslo zastupitelstvo společenstva (rozh. spr. s. dv. ze dne 11. května 1883 č. 1011).

IV. Obstarávati záležitosti společenstva přináleží valné hromadě a představenstvu společenstva. Záležitosti nemocenské pokladny obstarávají orgány zvláštní. Spory shora uvedené vyřizuje výbor rozhodčí. Aktivní a pasivní právo volební přísluší zpravidla všem členům společenstva, též ženám (výn. m. o. ze dne 15. února 1885 č. 4464). Zvláštní důvody zbavují těchto práv, tak zejména ztráta volitelnosti v obci následkem odsouzení trestním soudem, rovněž vyhlášení konkursu, po dobu trvání konkursu, odnětí živnosti, uvalení opatrovnictví. Pomocníci musí býti, mají-li právo volební vykonávati, starší aspoň 18 roků; k volitelnosti do rozhodčího výboru žádá se jak při majitelích živnosti, tak též i při pomocnících dokonáný 24. rok.

V. Představenstvo společenstva (§ 119 c—§ 119 f, § 125 živ. ř.).

Představenstvo volené hromadou společenstva sestává z představeného, jeho náměstka a výboru. Jemu jsou přikázány všechny záležitosti, jež nejsou vyhrazeny hromadě společenstva aneb přikázány výboru rozhodčímu nebo funkcionářům pokladny nemocenské. Mimo to přísluší představenstvu moc disciplinární; toto může udíleti členům neb příslušníkům společenstva, porušili-li předpisy společenstva (případy dlužno uvéstí ve stanovách) důtku a ukládati pokuty peněžné do 10 zl. co tresty pořádkové. Doba úřadování 3 roky; jsou opět volitelní. Volba představeného společenstva musí býti úradně potvrzena. Představený (a, je-li zaneprázdněn, jeho náměstek)

zastupuje společenstvo na venek, radí a dohlíží nad vedením záležitostí. Stanovy mohou mu kromě toho přikázati ještě další záležitosti. Výbor společenstva (členové výboru a náhradníci) svolává se k schůzím za předsednictví představeného. Sestává z pravidla z majitelů živností. Stanovy mohou dopřáti pomocníkům zastoupení ve výboru.

VI. Hromada (shromáždění) společenstva (§§ 119, 119 *a* a 119 *b* živ. ř.).

Hromadou společenstva je shromáždění členů společenstva oprávněných k hlasování. Jen tito mají hlas rozhodující ve hromadě; zastupcové shromáždění pomocníků, pokud jsou připuštěni, přednese své žádosti a sůžnosti s hlasem poradním. Svolání hromady společenstva děje se představeným aspoň jednou do roka, komisař zřízený úřadem živnostenským pečuj, by jednání dělo se ve shromáždění zákonným způsobem. Hromadu řídí představený společenstva. Do oboru působnosti shromáždění společenstva spadá: usnášení se v podporování zájmů členů společenstva, pokud takové podporování zájmů náleží k účelům společenstva, dále volba představenstva společenstva a jinakých funkcionářů, schválení závěrky účetní a stanovení obnosu, jež kryt má býti přírážkami, systemisování placeného personálu pomocného, usnášení se ohledně živnostenských ústavů odborných, o době učení a způsobu zkoušek učňovských (které jsou obligatorními jen při živnostech řemeslných, avšak též při živnostech neřemeslných na základě usnesení shromáždění společenstva, do stanov přijatého — výn. m. o. ze dne 13. února 1886 č. 150), zásadní usnesení o zřízení, přeměně společenstevních ústavů k účelům učebním, pracovním, podporovacím a hospodářským, usnášení se o stanovách společenstva a jich změnách, jakož i o jinakých důležitých záležitostech ve stanovách blíže označených, opatření ohledně jmění společenstevního a o upotřebení jeho výnosů k účelům společenstevním. Předlohy ve všech těchto případech potřebné činí představenstvo.

VII. Dohled státní.

Společenstva jsou pod dohledem politických úřadů, jež rozhodují, vyslechnuvše obě strany, o stížnostech proti usnesením shromáždění nebo představenstva a jež mimo to o to pečují, by bylo šetřeno zákonného postupu. Spory o vnitřní záležitosti náleží výhradně před úřady správní. Usnesení hromady společenstva, jež stala se řádně a dle stanov provádí k žádosti představenstva úřad živnostenský (§ 127 živ. ř.).

VIII. Poplatky.

Všechna podání, jež se týkají účelů společenstva naznačených v § 114 živ. ř., jsou poplatku prosta (výn. min. fin. ze dne 13. ledna 1885 č. 54.838); společenstva požívají téže svobody kolkové a poplatkové, jako svého času společenstva zřízená na základě nař. ze dne 20. prosince 1859 (výn. min. fin. ze dne 7. listopadu 1884 č. 35.104). Společenstva, zřizují-li záložny, sklady surovin a tržnice ve smyslu p. s. 756 popl. z., nepožívají osobní svobody od poplatku. Knihy, jež společenstva vedou o záležitostech společenstevních, jsou prosta poplatku kolkového, podléhají mu však, vedou-li se v obchodech jmenovaných záložn, skladů surovin a tržnic. Stanovy společenstev jsou kolku prosty (výn. min. o. ze dne 23. listopadu 1884 č. 41.118).

IX. Živnostenskou novelou ze dne 23. února 1897 č. 63 ř. z. změněna, pokud se týká, doplněna byla ustanovení řádu živnostenského ve příčině společenstev živnostenských v těchto směrech:

1. Trvání a zřízení společenstev: Mezi těmi, kdož samostatně nebo jako pachtéři provozují stejné nebo příbuzné živnosti v téže obci nebo v obcích sousedních, počítaje v to i jejich pomocníky, má zachován býti společný svazek dosud stávající; jestliže by svazku takového ještě nebylo a nemůže-li k tomu pro místní poměry dojiti, má býti zřízen úřadem živnostenským ve srozumění se stávající snad jednotou společenstevní, jakož i ve shodě s komorou obchodní a živnostenskou, kteráž má u věci té slyšeti účastníky. Společenstvo může též podle okolností zahrnovati v sobě živnostníky a pomocníky několika obcí neb okresů a různých živností. Je-li mezi příslušníky společenstva větší počet dělníků zaměstnávajících se podřízenými pomocnými službami při živnosti, lze pro tyto dělníky zřídit zvláštní společenstevní instituce (jako: rozhodčí výbory, hromady pomocnictva, nemocenské pokladny).

2. Povinnost přístupu ke společenstvu.

a) Kdo v obvodu společenstva provozuje samostatně nebo jako pachtěr živnost nějakou, pro niž společenstvo zřízeno jest, stává se tím dnem, kdy v živnost se uvázal, členem společenstva a povinen jest plniti závazky s tím spojené.

b) Zvláště má každý člen společenstva zaplatiti stanovený snad poplatek inkorporační a již při opovědění živnosti nebo v žádosti o koncesovanou živnost prokázati, že poplatek ten již složil. Nenabude-li oprávnění živnostenského, jest společenstvo povinno vrátiti jemu zapravený poplatek. Kdož pak na základě několika živnostenských listů nebo na základě několika listin koncesních provozuje samostatně nebo jako pachtěr živností několik a ty nejsou sloučeny ve společenstvo jediné, musí býti členem všech společenstev pro tyto živnosti zřízených.

3. Účelem společenstva jest netoliko všimati si záležitostí nanačtených v § 114 ř. živn., nýbrž zejména též:

a) podporovati společné humanitní zájmy svého členstva a příslušníků svých zakládáním pokladen nemocenských a podpůrných resp. podpůrného fondu;

b) prostředkovati práce;

c) vyhotovovati vysvědčení za vyučenou;

d) každoročně podávati zprávy o všech událostech závažných pro obor statistiky živnostenské;

e) jmenovitě povinna jsou společenstva dávatí úřadu živnostenskému k jeho žádosti svá dobrozdání v tom případě, má-li úřad živnostenský vyhotoviti živnostenský list na živnost řemeslnou nebo propůjčiti živnost koncesovanou, již nastoupiti může jen osoba zvlášť způsobilá, a není-li předložený průkaz způsobilosti naprosto přesvědčivým.

f) Společenstva jedné nebo více obcí nebo okresů mohou sestoupiti se v jednotu k zdatnějšímu hájení zájmů svých, kterážto jednota může býti utvořena ze společenstev stejných nebo příbuzných nebo i různých. Jsou-li v některém politickém okresu v takovéto jednotě sloučena veškerá společenstva, jest výbor jednoty živnostenskou radou politického úřadu okresního; příslušnost rady této vytčena býti má cestou nařizovací.

4. Příspěvky společenstevní.

Společenstva oprávněna jsou v duchu stanov předpisovati a vybírati od členů svých poplatky za přijetí (pop. inkorporační), od učňů pak poplatky za připověď a za vyučenou. Výši těchto poplatků stanoví politický

úřad zemský ve srozumění se společenstvem, kteréž povinno jest zjednati si o tom rozhodnutí hromady společenstevní.

5 O tom, mají-li být zřízeny podniky obchodní dotčené v § 114 odst. 1 (totiž: záložny, tržnice, sklady surovin atd.) a to ve smyslu zákona o družstev hospodářských a v ýdělkových, dále pak mistrovské pokladny podpůrné a nemocenské podle zákona o registrovaných pokladnách výpomocných, jakož i o tom, má li se společenstvo podniků takovýchto účastniti nebo je hmotně podporovati z prostředků společenstva: usnésti se může hromada společenstevní toliko většinou tří čtvrtin všech přítomných hlasů; věc sama musí však býti dříve dopodrobna udána na denním pořádku hromady a zároveň s denním pořádkem dříve náležitě vyhlášena. Usnesení toto podléhá schválení úřadu živnostenského. Takováto platná usnesení může hromada tato činiti, lze-li protokolem o hlasování zjistiti, že hlasování přítomen byl takový počet členů, jaký jest pro společenstva určen v tomto poměru: pro společenstva s počtem až 100 členů — 50%, od 100—500 členů 40%, alespoň však 50 členů; od 500—1000 členů 30%, alespoň však 200 členů; nad 1000 členů 20%, alespoň však 300 členů. Pro předchozí ustanovení rozhodným jest onen počet členů, jaký čítá společenstvo v den, kdy hromada svolána byla. Nesejde-li se k takové hromadě počet členů způsobilý k usnášení, svolati jest k poradě o těchže předmětech denního pořádku hromadu novou, která se může platně usnáseti bez rozdílu, kolik členů se dostavilo. K ustanovením těmto dlužno při tomto novém svolání výslovně poukázati. Za zmíněných právě modalit a se schválením úřadu živnostenského může se též společenstvo usnésti na tom, že všichni členové společenstva náležitě mají k mistrovské pokladně podpůrné nebo nemocenské, kterouž společenstvo samo pro své členy zřídilo nebo k níž přistoupilo. V případě tomto mohou být jen jednotliví členové sprostěni povinnosti pojistiti se u této pokladny a to jen z důvodů vyčtených ve stanovách, které došly úředního schválení.

Stanovami pokladny může býti též stanoveno, že smějí na dále zůstat členy pokladny živnostníci, kteří se živnosti vzdali. Nižádný člen společenstva ani příslušník jeho nemůže proti vůli své býti nucen účastniti shora naznačených závodů, leda by podniky takové zřízeny nebo nařízeny byly z důvodů veřejných.

6. Hlasovací právo mají a volitelnými jsou ve společenstvu všichni členové; práva hlasovacího nemají a volitelnými nejsou:

a) živnostníci, kteří byvše soudem trestním odsouzeni pozbyli volitelnosti do zastupitelstva obecního;

b) živnostníci, na jichž jmění uvalen byl konkurs, pokud řízení konkursní trvá;

c) živnostníci, jimž byla živnost úředně odňata, potud, pokud trvá lhůta k odnětí stanovená;

d) živnostníci, kteří byli dáni pro slabost duševní neb pro marnotratnictví pod kuratelou. Pokud jde o hlasovací právo a volitelnost pomocníků, šetřiti dlužno obdobou předcházejících předpisů. O tom, kdo zvolen byl za starostu společenstva a kdo za jeho náměstka, nutno učiniti oznámení úřadu živnostenskému. Úřad živnostenský může volbu prohlásiti za neplatnou jen tehdy, byla-li vykonána nezákonným způsobem, nebo je-li zvolený zákonem z passivního práva volebního vyloučen (§ 118); i jest pak vykonati volbu novou.

X. Statistika.

Dle nejnovějších úředních zpráv jest v Rakousku společenstev živnostenských na 5317; z toho připadá na Čechy 37·9%, Moravu 8·8%, Slezsko 3·8%, na Dolní Rakousy 11%, Horní Rakousy 12·4%, Solnohrady 2·1%, Štýrsko 6·5%, Tyroly 4·1% a na Halič 8·6%. Na ostatní země vypadají podíly menší než 2%. Členů všech společenstev jest: 554.335 a příslušníků všech 692.753, z toho bylo 518.348 pomocníků a 174.405 učňů. Jen při 1·4% všech společenstev není více než 10 členů, při 32% 10—50 členů, při 34% 50—100 členů, při 22·6% 100—200 členů, při 7·8% 200—500 členů.

Společenství statků mezi manžely.

I. Podstata a význam jeho.

Společenství statků jest právní poměr, který se ujednává mezi manžely o jejich jmění tím způsobem, že buďsi veškeré oběma manžely do manželství přinesené nebo za trvání manželství nabyté statky aneb aspoň část jejich pokládá se za nedílnou pod mocí mužovou jsoucí massu. Dle staršího římského práva vstupovala manželka do moci manželovy (manus) a tím pozbyla své majetkoprávní samostatnosti. Její jmění přešlo ve vlastnictví mužovo a ona měla poté postavení dcery, dědic po svém choti po jeho smrti jako dceř; tato forma manželství byla znenáhla zatlačena volným manželstvím (matrimonium liberum, naproti manželství per manum). Manželka zůstávala na to, co se týče jejich majetkových práv, ve svém posavadním postavení rodinném. Přes to, že se provdala, náleží vše, čeho nabývá, nikoli muži, nýbrž jen otci jejímu, zůstával její filia familias; byla-li persona sui juris (svéprávná), ponechalo se jí její jmění i nabývala výhradně pro sebe. Vzájemné právo dědické nastávalo jenom, nebylo-li k dědění způsobilých příbuzných a poslední vůle.

S mravnějšího stanoviska pohlíží německé právo na sňatek. Švábské zrcadlo vyjadřuje jasně zásadu: »Vstoupilo-li se právem a poctivě v manželství, tu není dvojení, neboť oba jsou jako jedno tělo«. Podobně dí zrcadlo saské: »Není dvojeného statku k jich žití, veškeré jmění slouží k manželskému žití a jest v ruce muže jakožto pána domácnosti spojeno«. Avšak staršímu právu německému jest přece společenství statků mezi manžely v dnešní způsobě se vyskytující cizí. Podle něho jest arci manžel z pravidla oprávněn, aby movitostí (svrchky) paní své zcizil, nikoli však její usedlosti, než i ve příčině movitého jmění odchyľují se značně mezi sebou ustanovení jednotlivých německých partikulárních práv; společenství statků mezi manžely utvářelo se následkem dalšího rozvoje životních poměrů tím směrem, že nastala důkladná přeměna starších forem jeho. Pouze v jednom bodě shoduje se také pojem moderního manželského práva společenského se starším, že totiž veškeré jmění jest sloučeno v rukou mužových; společenství statků vykazuje několik soustav a to soustavu úplné jednoty statků, podle níž veškeré před manželstvím i za něho získané jmění, pokud není svatebními smlouvami prohlášeno za zvláštní statek, připadne manželovi k volné jeho dispozici, obzvláště k účelům manželství; muž má tudíž právo na držbu a správu. Druhý systém jest soustava všeobecného společenství statků v. Společenství vztahuje se tu sice též na všechno přítomné i budoucí jmění manželův, a mužovi přísluší volná správa jeho; avšak systém tento liší se od systému úplné jednoty statků tím, že jmění obou manželů se závazky na